

Jaume Solé

Homenatge a Sarajevo

DOSSIER PEDAGÒGIC

M4MT
PEDAGÒGIC

Jaume Solé
Homenatge a Sarajevo
DOSSIER PEDAGÒGIC

MAMT
PEDAGÒGIC

ÍNDEX

Biografia de Jaume Solé	4
Cronologia exposicions	6
L'obra <i>Homenatge a Sarajevo</i>	8
Les competències bàsiques del currículum	12
ACTIVITATS	
Cicle inicial: continguts i objectius	17
<i>Activitats</i>	18
<i>El conte d'en Jaume</i>	19
<i>Fitxes d'activitats</i>	20
Cicle mitjà: continguts i objectius	23
<i>Activitats</i>	24
<i>El conte d'en Jaume</i>	25
<i>Fitxes d'activitats</i>	26
Cicle superior: continguts i objectius	33
<i>Activitats</i>	34
<i>Fitxes d'activitats</i>	36
La visita al MAMT.....	40
<i>Educació infantil 1r i 2n cicle de primària</i>	41
<i>Cicle superior i 1r cicle de secundària</i>	42
<i>2n cicle de secundària, batxillerat i cicles formatius</i>	43
<i>Fitxes d'activitats</i>	44
Vocabulari	46
Esdeveniments històrics i personatges	47
Bibliografia	49
Lectures recomanades	49

Biografia de Jaume Solé

JAUME SOLÉ (Valls, 1943) va demostrar el seu interès pel dibuix i la pintura des de molt jove. Va començar amb 14 anys a assistir a les classes de dibuix de l'Escola del Treball que impartia Josep Maria Tost. Després d'uns quatre anys, el professor, en veure que tenia aptituds, va recomanar al seu pare que l'enviés a Barcelona a continuar els estudis. Una vegada allà, sempre que podia anava als museus i es perdia pels indrets de la ciutat dibuixant i pintant aquells nous paisatges que descobrien els seus. La seva inquietud per formar-se estava motivada per l'interès a formar part del món de l'art.

Lligat sempre al seu poble natal, Valls, formà part d'un grup d'artistes amb ideals comuns que es reunien per donar a conèixer el seu art, per trobar un lloc per exposar-hi les seves obres i per ser escoltats. Les seves primeres exposicions mostren paisatges, natures mortes, retrats, etc.

Amb el temps participa en diverses mostres i exposicions a Vic o Tarragona, entre altres ciutats, i cada vegada va sent més conegut i elogiat, però el seu pare el necessitava a la feina i va haver de tornar a Valls, amb 24 anys. Jaume Solé manté sempre una estreta relació amb la seva ciutat i el seu entorn i pinta la comarca, l'entorn rural i el camp. Reflecteix determinats llocs tal com ell els sent i cada vegada hi afegeix més expressivitat, més taques de color i més matèria.

Es casa, l'any 1968 amb María Belén Herce, una noia nascuda a la Rioja, lloc que també representa en algunes obres, i amb qui té tres fills.

L'any 1972 neix el grup *Un Nus*, format per M. Teresa Sanromà, Pere Queralt, Joan Serafini, Joan Cunillera i Jaume Solé; quatre pintors i un escultor de l'Alt Camp. Volien deixar la pintura tradicional i cercar nous camins. Jaume Solé aprofità per introduir materials extrapictòrics, grafitis, etc., tot basant-se en la pintura matèrica i informalista, donant principal importància a les textures.

Els integrants del grup *Un Nus* també es consideraven nacionalistes o tenien un sentiment molt nacionalista, respecte a la llibertat i el desig de denunciar les injustícies, la violència, la repressió social i política que vivia el país.

És en aquest període de recerca personal i compromís social que introdueix a la seva obra els fils, els cordills, com a forma d'expressió. La idea era perforar el pla bàsic, com si es tractés de començar a trencar i destruir els estaments sòlids que hi havia hagut fins aleshores. La seva obra es converteix en una crítica als aspectes negatius de la societat actual i sobretot en la recerca d'unes llibertats que afecten la llengua, les costums, la història i una manera de fer catalana.

Jaume Solé ha estat, també, un gran viatger i ha recorregut gran part del món, fet que l'ha ajudat a enriquir la seva obra, la seva consciència social i el seu imaginari. En aquest moment és quan arriba a la seva màxima abstracció.

Després de veure tants paisatges meravellosos arreu del món, emprèn un camí més ecològic, ja que es queda sorprès de la desolació que provoquen els incendis que veu en els últims estius sobretot al Camp de Tarragona. Comença una nova sèrie en què, seguint sempre la idea ini-

cial dels paisatges, ara ens els mostra amb una cara diferent, junt amb un crit d'esperança i de renovació de la natura.

Seguint el compromís amb el seu temps, Jaume Solé representa de manera crítica un esdeveniment i el tema va ser la guerra de l'antiga Iugoslàvia. El drama viscut pels habitants de Bòsnia és l'eix central d'aquesta nova sèrie. Va ser un exemple clar de l'abús de poder de les majories dominants contra les minories.

L'art, que és essencialment creació, en aquesta obra es converteix en al·legat contra la destrucció i la mort. El que es mostra és el dolor, el patiment, la injustícia, la violència, temes d'ara i de sempre. Aquesta obra serveix a Jaume Solé per expressar els seus sentiments davant de la injustícia, la mort i les atrocitats de la guerra en general.

En cada època, han existit diverses maneres d'expressar la violència a través de l'art; des dels relleus mesopotàmics i egipcis, els martiris dels sants i la iconografia medieval fins arribar a l'actualitat al llarg de la Història de l'Art, amb l'obra d'artistes com Goya o Picasso. Els horrors de la guerra són un tema recurrent tant en l'art com en la literatura i el cinema i, actualment, la violència forma part de la vida quotidiana a través dels mitjans de comunicació (premsa, ràdio, televisió o Internet).

És un tema davant el qual la societat s'està tornant cada vegada més insensible, ja no ens sorprèn sentir parlar de conflictes i veure imatges de les atrocitats que es cometes, perquè ens hem acostumat a convida-hi i a acceptar-les com una realitat davant la qual tenim poca cosa a dir o fer.

Jaume Solé vol deixar constància de les conseqüències, atrocitats i efectes negatius que comporta la violència i la guerra, per això crea aquest gran mural, amb el qual no vol que restem passius davant la paraula "guerra"; vol que reflexionem sobre els seus horrors i ens constituïm en persones actives amb el rebuig cap a aquests conflictes i les ments que els generen.

Cronologia exposicions

- 1962** Guardis Tarragona.
- 1963-65** Sala Sant Roc de Valls.
- 1966** Sala Art-i-color. Vic.
- 1973** Pati del Palau de l'Abat. Grup *Un Nus*. Santes Creus, Tarragona.
- 1975** Casa de Cultura. Grup *Un Nus*. Cuenca.
Sala d'Exposicions "la Caixa". Eivissa. Grup *Un Nus*.
- 1977** Sala d'Art Galeria de Vilanova. Grup *Un Nus*. Vilanova i la Geltrú, Barcelona.
- 1978** Mostra de Cultura Catalana. Grup *Un Nus*. Sevilla.
Exposició Homenatge a l'Abat Escarré. Grup *Un Nus*. Museu de Granollers, Manresa, Sabadell (Barcelona) i Fontana d'Or (Girona). Exposició itinerant "Homenatge a homes de Catalunya". Grup *Un Nus*. Tarragona, Vilafranca del Penedès, Girona, Vilanova i la Geltrú.
- 1986** Torre Vella. Salou. Tarragona.
- 1987** Galeria Matisse. Barcelona.
Castell d'Stolborg. Alemanya.
- 1988** Galeria Torres Clary. Reus.
- 1990** Grans Formats. Capella Claret. Valls.
- 1991** Sala d'Art Era Barró. Andorra la Vella, Andorra.
- 1992** Hotel Ciutat de Mataró. Mataró.
Soho Gallery. Miami Beach, Florida (EUA).
Bidart Bergamo (Itàlia).
- 1993** Flax Art Gallery. San Francisco, Califòrnia (EUA).
"Ignis". Port Autònom. Tarragona.
- 1994** Galeria Tertre. Mataró.
"Estampes dels noranta". Tortosa.
Palau Oriol. Tortosa.
Palau Oliver de Boteller. Tortosa.
Palau d'Arts Aplicades de la Diputació de Tarragona. Tortosa.
- 1995** "Estampes dels noranta". Sant Carles de la Ràpita. Tarragona.
Galeria Yeves Fay. París.
Museu de la Marina. Vilassar de Mar, Barcelona.
Museu de Valls. "Out of Valls". Valls, Tarragona.
- 1996** Miart-96. Galeria Diagonal Art. Milà.
Bologna Arte Fiera. Bolonya. Itàlia.
Artexpo. Galleria Zammarchi. Barcelona.
Rathaus. Gallerie Reinickendorf. Berlín.

- 1998** Duomo di Siena. Cripta delle Statue. Escale di San Giovanni. Siena, Itàlia.
Expo Arte. Montichiari. Brescia, Itàlia.
- 1999** Arte Fiera. Bolonya, Itàlia.
- 2001** Palau de la Diputació de Tarragona.
Districte de Berlín-Reinickendorf. Alemanya.
- 2005** Retrospectiva organitzada pel Museu d'Art Modern de Tarragona i el Tinglado 2 del Port de Tarragona.

L'obra: Homenatge a Sarajevo

Homenatge a Sarajevo 1993. Gran mural compost per set mòduls de tres espais que fan referència als fets bèl·lics dels Balcans.

Homenatge a Sarajevo 1993 (fragments).

Sovint podem pensar que la temàtica bèl·lica, com la que apareix a l'obra de Jaume Solé, pot ser massa complexa per als alumnes, però en realitat no ho és; cal donar-hi una segona ullada i adaptar la temàtica al seu currículum, al grup d'edat i intentar lligar els seus coneixements amb allò que ens diu l'obra.

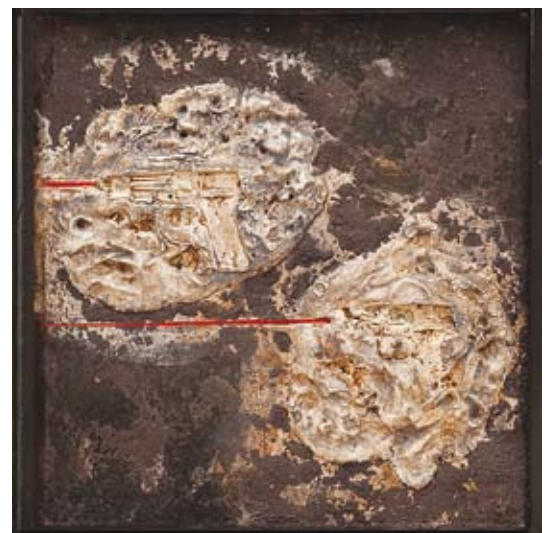
Homenatge a Sarajevo és una narració visual que ens parla dels horrors de la guerra, utilitzant elements com la terra seca, calcinada, ferida i sempre present a la vida de l'home. Jaume Solé afegeix diversos objectes a la seva obra, com ara roba, claus o filferros, que donen més força al contingut. Es troben sobre un camp de batalla on encara hi ha present la suor i la sang de les persones que hi han participat, siguin soldats, o persones innocents, que s'han vist involucrades contra la seva voluntat. Al camp de batalla queden els cossos fragmentats de dones i nens, que sempre resulten ser els més dèbils en aquest tipus de conflictes, i els que més en pateixen les conseqüències. Són els representants del terror, la gana, la set, l'opressió, la humiliació i la tortura sota la força de les armes.

Les guerres són cruels, terribles, la compassió desapareix i el terror i la mort ho envaeixen tot. Diferents artistes n'han reflectit els efectes. Goya va crear una sèrie de gravats anomenats *Los desastres de la guerra*, en què es poden veure diferents moments de la invasió dels soldats francesos a Espanya i la lluita del poble espanyol per alliberar-se'n. Goya mostra com l'home perd completament la seva humanitat i els escrúpols i es converteix en una mena d'animal, d'au de carronya que és capaç de devorar els seus congèneres. També Picasso, amb la seva obra *Guernica*, ens mostra la desolació que causa una guerra, en concret l'atac que va patir la ciutat de Guernica el 26 d'abril del 1937, que s'ha convertit en una icona contra la barbàrie i la crueltat humana.

Jaume Solé, malgrat les diferències de temps i espai, representa una idea similar a tants altres artistes que han treballat aquesta temàtica: que l'home no ha canviat i que s'ha enfrontat als conflictes bèl·lics amb la mateixa violència i crueltat al llarg de tota la història i que amb aquesta obra vol expressar els seus sentiments davant la injustícia, la violència, la mort i les atrocitats de la guerra. El drama viscut pels habitants de Bòsnia és l'eix central d'aquesta obra. No representa la destrucció i la mort, sinó el martiri i el menyspreu per la vida humana. Es tracta de la violència directa i conscient exercida pels homes sobre els seus congèneres, la violència dels germans contra els seus germans. La captivitat de la ciutat de Sarajevo és un exemple cru per fer constar que en aquestes guerres tots hi estem implicats, que ens afecten i que hauríem de ser responsables i conscients del que succeeix. Aquest món en què vivim, dominats pel gran capital i les grans empreses multinacionals, homes, dones i nens hauríem de deixar de ser "titelles" moguts pels interessos dels més poderosos.

Aquí és on volem arribar amb els alumnes, i ajudar-los a **saber observar**, a entendre la diferència entre "veure" i "observar", entre llegir i saber reflexionar. Reflexionar i observar és molt diferent de llegir i repetir. És molt important que els alumnes coneguin i experimentin les diverses maneres d'expressió personal.

Aprofitar i donar a conèixer els artistes del nostre entorn és, a més, una tasca molt important, ja que fa que una realitat llunyana s'apropi als alumnes.

Les competències bàsiques del currículum

Segons el Currículum d'educació primària (Decret 142/2007, DOGC 4915), l'educació ha de desenvolupar harmònicament la competència d'actuar com a persona conscient, crítica i responsable en el món plural i divers que és la nostra societat. Per tant, les competències personals i socials que volem que arribin a adquirir els nostres alumnes no es podran desenvolupar sense omplir de significat, de contingut, la seva exercitació en les activitats escolars i fent-los útils en la resolució de les situacions que planteja el món físic i social.

Desenvolupar les competències bàsiques implica un treball transversal i interactiu, és a dir, utilitzar els coneixements i habilitats de manera transversal en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers. Implicant sempre la comprensió, reflexió i discerniment adequats a cada nivell educatiu.

Els continguts treballats en aquest tema formaran part de les competències transversals comunicatives i també de les que fan referència a conèixer i habitar el món. Perquè saber comunicar i saber conèixer esdevé una competència clau per a l'aprenentatge, que es va desenvolupant i matissant en totes les activitats educatives.

Comunicar és, doncs, fonamental per a la comprensió significativa de les informacions i la construcció de coneixements cada vegada més complexos.

Comunicar vol dir saber expressar fets, conceptes, emocions, sentiments i idees. Cal, doncs, que els alumnes aprenguin i coneguin aquelles persones que han aconseguit fer d'aquesta afirmació la seva realitat.

Dins la competència comunicativa, tenim la competència artística i cultural considerada cabdal per al desenvolupament de la ciutadania, crítica i solidària, de la nova societat del segle XXI. Aquesta competència suposa conèixer, comprendre, apreciar i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques, tradicionals o no, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi i considerar-les com a part del patrimoni dels pobles.

Les competències bàsiques metodològiques i personals ajuden l'alumne a convertir la informació que rep en coneixement eficaç, afirmar els seus valors i mostrar una actitud d'obertura, flexibilitat i compromís vers als altres. **Aprendre a conèixer** i valorar la realitat que l'envolta és el camí principal que cal seguir.

Competències interdisciplinàries que cal tenir en compte i desenvolupar en les activitats de totes les àrees i en la vida del centre escolar. Així, qualsevol activitat relacionada amb les creacions individuals i socials; el coneixement bàsic de les diverses manifestacions culturals i artístiques, i l'habilitat per apreciar i gaudir amb l'art i altres manifestacions culturals formarà part de les competències bàsiques del currículum de primària.

Els museus són espais dedicats i destinats al desenvolupament integral dels infants i a l'adquisició de valors socials. Sigui quina sigui la seva temàtica, sempre s'efectua un coneixement d'un mateix, dins d'un context social i cultural que possibilita aprendre a conèixer en societat.

A partir del paradigma constructivista, que defensa que el coneixement el construeix cadascú, l'infant és el protagonista del seu procés d'ensenyament-aprenentatge.

La nostra idea és esdevenir un complement important per a l'escola, fomentant el diàleg, la participació, la creativitat, la imaginació i els valors socials. **El fet d'aprendre té lloc tant a l'escola com en espais més informals.**

Els objectius pretesos amb aquestes activitats interdisciplinàries, relacionades amb l'obra de Jaume Solé, van lligats als continguts referents a la dimensió comunicativa de la llengua, al coneixement del medi natural i social, a l'exploració, percepció interpretació i creació de l'educació artística i a les connexions entre els diferents blocs de matemàtiques amb les altres àrees.

Presentem, doncs, un treball interdisciplinari, estretament relacionat amb el nou currículum de primària i lligat a les competències bàsiques.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES

Competències transversals

Competències comunicatives

1. Competència comunicativa lingüística
2. Competència artística i cultural

Comunicació oral i escrita del coneixement i del propi pensament. Desenvolupament de les capacitats cognitivolingüístiques (descriure, explicar, justificar, interpretar, argumentar).

Protecció del patrimoni artístic i mediambiental.

Competències metodològiques

3. Tractament de la informació i competència digital
4. Competència matemàtica
5. Competència d'aprendre a aprendre

Recerca, obtenció i tractament de la informació a partir de fonts diverses (observació, lectura d'imatges, entrevista).
Distinció entre informacions rellevants i anecdòtiques, objectives i subjectives, reconeixent la intencionalitat dels missatges.

Càlcul de períodes de temps de diferent durada.
Representació gràfica del temps històric (successió i durada).

Plantejament de preguntes: Què?, perquè?, com?
Desenvolupament d'estratègies per organitzar i recuperar la informació (resums, esquemes, mapes conceptuals...).

Competències personals

6. Competència d'autonomia i iniciativa personal

Estratègies per a la planificació i execució de tasques (qüestionari).
Presa de decisions (treball cooperatiu).

Competències específiques centrades en conviure i habitar el món

7. Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
8. Competència social i ciutadana

Coneixement i interacció amb l'entorn (poble, família).
Percepció del canvi com a resultat de la interacció de l'ésser humà amb el medi.
Comprensió de la realitat social actual i històrica i la seva projecció de futur.
Valoració i exercici del diàleg, l'empatia, la cooperació com a mitjans per exercir la ciutadania democràtica.

DOLOR

MORT

CEIP Riu Clar. 6è Primària. Curs 2008-2009

CONTINGUTS

- Participació activa en situacions comunicatives. Expressar oralment opinions, idees, emocions i vivències relacionades amb els temes treballats; fomentar l'intercanvi comunicatiu dins del grup.
- Comprensió de tot tipus de missatges orals en diferents contextos i en qualsevol dels escenaris possibles: activitats d'aula, situacions d'aprenentatge en qualsevol àrea i en la vida quotidiana.
- Comprensió de textos escrits i audiovisuals com a font d'informació i d'aprenentatge i com a mitjà de comunicació.
- Participació en activitats de lectura col·lectiva.
- Realització de qualsevol text escrit a partir de diferents suports: imatges, quadres o fotografies.
- Discriminació d'imatges seguint el tema o l'obra referent.
- Observació i interès per les manifestacions artístiques i culturals que ofereix l'entorn, en aquest cas el museu.
- Valoració del treball de l'artista a partir del que saben, coneixen o imaginem.
- Ús i interpretació del comptatge per analitzar, comparar i descriure diferents aspectes de l'obra.
- Discriminació de materials, colors, formes, volums, línies, grandàries, impacte visual en l'obra que es treballarà.
- Incorporació i utilització progressiva del vocabulari propi del llenguatge artístic.

OBJECTIUS

- Expressar oralment opinions, emocions i vivències relacionades amb el tema.
- Comprendre missatges i textos orals, textos escrits i audiovisuals.
- Participar en activitats de lectura col·lectiva.
- Confeccionar un petit text escrit a partir de diferents suports: imatges, quadres o fotografies.
- Tenir interès i motivació per les manifestacions artístiques de l'entorn i els seus autors.
- Descriure diferents aspectes de l'obra, mesura, materials, formes, etc.
- Incorporar el llenguatge artístic al vocabulari propi.

ACTIVITATS

Àrea de llengua. Relacionem art i llengua

1. Pluja d'idees sobre QUÈ ÉS PER A ELLS LA GUERRA?
2. Confegir entre tots una definició de guerra. Escriure-la en un full.
3. Escoltar el conte de la història de Jaume Solé. Explicar-ho entre tots.
4. A partir de la fotografia de l'obra de Jaume Solé, descriure el que veuen.
5. Respondre a preguntes a partir de la fotografia.
6. Treballar una situació de tolerància.

Àrea de coneixement del medi natural i social. Relacionem l'art amb el nostre entorn

1. Reconèixer en un mapamundi on es troben situades les ciutats de Sarajevo, Tarragona i Valls.
2. Parlar de les conseqüències de les guerres (**Fitxa 1A**).

Àrea d'educació artística

1. Crear un cartell on treballin els valors com la pau, solidaritat, respecte i tolerància.
2. Fer un collage amb fotografies, imatges, retalls dels diaris o altres materials enganxats tot expressant el contrari que va fer Jaume Solé. Enganxar tots els collages fen un mural aprofitant, si escau, que el dia 30 de gener és el Dia Internacional de la Pau.

Àrea de matemàtiques

1. Treballar la mesura, la forma i els volums del mural de Jaume Solé (**Fitxa 1B**).

El conte d'en Jaume

En un poble molt proper a Tarragona, hi vivia en Jaume, un artista a qui agradava molt pintar paisatges. Sortia sempre a pintar el paisatges de poble, dels arbres, dels camps...

Als veïns de Valls, que així es diu el poble, els agradava molt tenir un artista que pintés els seus carrers, els seus edificis, places i camps. Aviat a Valls van aparèixer altres artistes i van crear un grup.

A en Jaume també li agradava molt viatjar i pintar els paisatges que veia.

Viatjant, viatjant, va arribar una vegada a unes terres amb un paisatge que no havia vist mai.

Tot era de color gris, negre, fosc, brut... Els edificis estaven trencats, derruïts, tot ple de brossa, vidres trencats, roba bruta, mobles vells, cremats... Era desolador i trist!

Aquell paisatge no era com els altres que havia pintat sempre en Jaume. Aquells colors no els havia utilitzat mai per pintar els carrers, les cases i els camps de casa seva.

No havia vist mai la terra tan seca, sense cap arbre i sense aigua.

Tot caminant, va anar trobant objectes, molts objectes llançats pertot arreu.

Va trobar un **mocador** d'aquells que havia vist que portaven els àrabs al cap (kufia) tot ple de **sang**. La sang no el va espantar, la sang no fa por! La sang vol dir que hi ha una ferida i una ferida vol dir que algú s'ha fet mal o li han fet mal.

Va trobar **vidres trencats** amb forats, semblaven trets. Els trets volen dir que hi ha armes i les armes volen dir violència. La violència sí que li fa por, a en Jaume.

Va trobar una **clau** i va mirar al seu voltant: d'on podia ser aquella clau si no hi havia cap casa dempeus, ni cap edifici?

Tot estava derruït i feia por, algú s'havia quedat sense casa i va perdre la clau.

Tenia set i va anar a una font. Hi va veure un munt de **garrafes** però totes eren buides i, a més a més, no rajava aigua de la font.

Va trobar un colom mort i es va posar molt trist. Va recordar la plaça del seu poble, on hi ha coloms que van a buscar les engrunes de pa que deixen els nens després de berenar. Allò sí que li va fer por, ja que el colom per ell volia dir pau i en aquell lloc sembla que no n'hi havia gaire, de pau.

Va veure persones amagades, persones que ploraven, nens sols i perduts i dones tristes i soles. Allò també li va fer por, ja que no veia alegria en aquelles cares.

Va marxar d'aquell lloc amb totes aquelles coses que va trobar dins un sac.

Pel camí de tornada a casa pensava què en faria, de tot allò.

I aleshores va tenir una gran idea: volia pintar aquell paisatge tan trist perquè les persones de Tarragona i de tot arreu mai no facin el mateix. Però, i els objectes que havia trobat? On els posaria?

I rumiant, rumiant, va tenir una altra gran idea: les coses que havia trobat les col·locaria també dins els quadres que volia pintar. Així, va barrejar pintura i objectes perquè tot semblés més real.

Quan va acabar aquell experiment, va quedar ben content del que havia fet, però ben trist en recordar allò que havia vist.

**Què creieu que havia passat en aquell lloc on va anar a parar en Jaume?
Us agradaria veure l'obra que va fer en Jaume?**

Alumne/a: _____ Data: _____

Explica què passa després d'una guerra

El que passa després d'una guerra es pot veure al mural de Jaume Solé?

Dibuixa el que menys t'agrada d'una guerra

Alumne/a: _____ Data: _____

De quantes peces està format el mural de Jaume Solé?

Les peces del mural són quadrats o rectangles?

Tots els quadrats junts, què formen?

Es un mural gran o petit?

Sabries dir a quines altres coses que tu has vist s'assembla?

Es com altres pintures que has vist?

Què hi ha de diferent?

CONTINGUTS

- Participació activa i de col·laboració en interacció amb el grup o mestres en qualsevol situació comunicativa de l'aula, escola o a fora, tot respectant les diverses intervencions i opinions per tal d'evitar conflictes.
- Producció, comprensió i expressió de missatges o textos orals, escrits i audiovisuals de manera ordenada i comprensible, tenint en compte el tema tractat.
- Lectura, comprensió i anàlisi guiada d'informacions i relats procedents de documents audiovisuals i de mitjans de comunicació.
- Iniciació a la recerca d'informació. Ús de diferents fonts d'informació.
- Aplicació de tècniques d'orientació a l'espai. Iniciació a l'ús i elaboració de plànols i mapes.
- Descoberta i valoració del patrimoni cultural comarcal i de l'entorn més proper.
- Creació de missatges audiovisuals i plàstics per comunicar experiències, pensaments i emocions.
- Ús d'objectes i d'imatges de l'entorn proper, amb la finalitat d'explicar algun aspecte de la nostra vida.
- Utilització progressiva de les terminologies pròpies dels llenguatges artístics.
- Interpretació i ús de la mesura com a instrument de coneixement del món natural: longitud, pes, massa, capacitat.

OBJECTIUS

- Expressar oralment idees, opinions i vivències referents a l'obra *Homenatge a Sarajevo*.
- Llegir i comprendre la informació oral, escrita i audiovisual buscada prèviament.
- Elaborar petits escrits a partir de l treball cooperatiu sobre el tema de la guerra i la pau.
- Trobar i marcar en un mapa d'Europa les zones relacionades amb la guerra dels Balcans.
- Tenir interès i motivació per les manifestacions artístiques de l'entorn més proper i els seus autors.
- Crear una composició personal tot utilitzant diferents materials i relacionada amb el tema.
- Descriure diferents aspectes de l'obra: mesura, materials, formes, etc.

ACTIVITATS

Àrea de llengua. Relacionem art i llengua

1. Pluja d'idees entre tots els alumnes sobre "què és per a ells la guerra?".
2. Anotar paraules, entre tots, que facin referència a la guerra i la pau (anotar-ho a la **Fitxa 2A**).
3. Buscar a la sopa de lletres paraules referents a la guerra (**Fitxa 2B**).
4. Llegir les frases sobre la pau (**Fitxa 2C**).
5. Escoltar el conte de la història de Jaume Solé. Explicar-ho entre tots.
6. Observar l'obra *Homenatge a Sarajevo* i expressar el que s'hi veu.

Àrea de coneixement del medi natural i social. Relacionem l'art amb el nostre entorn

1. Al mapa d'Europa, trobar Bòsnia i Hercegovina, i Sarajevo. Marcar la zona relacionada amb el conflicte (**Fitxa 2D**).
2. Buscar a diaris i revistes o a l'ordinador imatges on es vegi la violència i les conseqüències de les guerres. Retallar-les i explicar el que s'hi veu (**Fitxa 2E**).
3. Llegir aquests *Drets i Deures dels Infants*. Després explicar el que els sembla (**Fitxa 2F**).

Àrea d'Educació artística

1. Il·lustrar el conte d'En Jaume, un artista de Valls. Cada alumne o cada dos representen una part del conte.
2. Cada nen/a haurà de portar de casa o del carrer un objecte, el que vulgui: roba, llapis, postal, foto, cartró, i representar el seu paisatge particular. Però haurà de ser un paisatge de pau. Treball de tècnica mixta, sobre un full de dibuix gruixut o sobre una cartolina o cartró.

Àrea de matemàtiques

1. Treballar la mesura, la forma i els volums del mural de Jaume Solé.

El conte d'en Jaume

En un poble molt proper a Tarragona, hi vivia en Jaume, un artista a qui agradava molt pintar paisatges. Sortia sempre a pintar el paisatges de poble, dels arbres, dels camps...

Als veïns de Valls, que així es diu el poble, els agradava molt tenir un artista que pintés els seus carrers, els seus edificis, places i camps. Aviat a Valls van aparèixer altres artistes i van crear un grup.

A en Jaume també li agradava molt viatjar i pintar els paisatges que veia.

Viatjant, viatjant, va arribar una vegada a unes terres amb un paisatge que no havia vist mai.

Tot era de color gris, negre, fosc, brut... Els edificis estaven trencats, derruïts, tot ple de brossa, vidres trencats, roba bruta, mobles vells, cremats... Era desolador i trist!

Aquell paisatge no era com els altres que havia pintat sempre en Jaume. Aquells colors no els havia utilitzat mai per pintar els carrers, les cases i els camps de casa seva.

No havia vist mai la terra tan seca, sense cap arbre i sense aigua.

Tot caminant, va anar trobant objectes, molts objectes llançats pertot arreu.

Va trobar un **mocador** d'aquells que havia vist que portaven els àrabs al cap (kufia) tot ple de **sang**. La sang no el va espantar, la sang no fa por! La sang vol dir que hi ha una ferida i una ferida vol dir que algú s'ha fet mal o li han fet mal.

Va trobar **vidres trencats** amb forats, semblaven trets. Els trets volen dir que hi ha armes i les armes volen dir violència. La violència sí que li fa por, a en Jaume.

Va trobar una **clau** i va mirar al seu voltant: d'on podia ser aquella clau si no havia cap casa dempeus, ni cap edifici?

Tot estava derruït i feia por, algú s'havia quedat sense casa i va perdre la clau.

Tenia set i va anar a una font. Hi va veure un munt de **garrafes** però totes eren buides i, a més a més, no rajava aigua de la font.

Va trobar un colom mort i es va posar molt trist. Va recordar la plaça del seu poble, on hi ha coloms que van a buscar les engrunes de pa que deixen els nens després de berenar. Allò sí que li va fer por, ja que el colom per ell volia dir pau i en aquell lloc sembla que no n'hi havia gaire, de pau.

Va veure persones amagades, persones que ploraven, nens sols i perduts i dones tristes i soles. Allò també li va fer por, ja que no veia alegria en aquelles cares.

Va marxar d'aquell lloc amb totes aquelles coses que va trobar dins un sac.

Pel camí de tornada a casa pensava què en faria, de tot allò.

I aleshores va tenir una gran idea: volia pintar aquell paisatge tan trist perquè les persones de Tarragona i de tot arreu mai no facin el mateix.

Però, i els objectes que havia trobat? On els posaria?

I rumiant, rumiant, va tenir una altra gran idea: les coses que havia trobat les col·locaria també dins els quadres que volia pintar. Així, va barrejar pintura i objectes perquè tot semblés més real.

Quan va acabar aquell experiment, va quedar ben content del que havia fet, però ben trist en recordar allò que havia vist.

**Què creieu que havia passat en aquell lloc on va anar a parar en Jaume?
Us agradaria veure l'obra que va fer en Jaume?**

Alumne/a: _____ Data: _____

Anoteu paraules que facin referència a la guerra i a la pau.

GUERRA

PAU

Alumne/a: _____ Data: _____

Busca a la sopa de lletres 10 paraules referents a la guerra i escriu-les al costat.

S A N G N A O P C M
O P E A I A M O S O
T R E N B O M R U S
A L V A N T I R A B
S T R O M B O N I A
L L U I T A Q U I C E
A B E U T S R C J N E A
I R P T R A R M E S
N U R V S L E N L O U
O R R O M I L A R I O G
T B O M B L E S R I Z
A P M A L S E L V O

S A N G

Alumne/a: _____ Data: _____

Llegeix aquestes frases. Què creus que volen dir?

(Primer reflexioneu tota la classe, després escriu les teves conclusions a la fitxa)

**NO HI HA CAMINS PER A LA PAU,
LA PAU ÉS EL CAMÍ.**

(Mahatma Gandhi)

**L'ÚNICA MANERA DE GUANYAR UNA GUERRA
ÉS EVITANT-LA.**

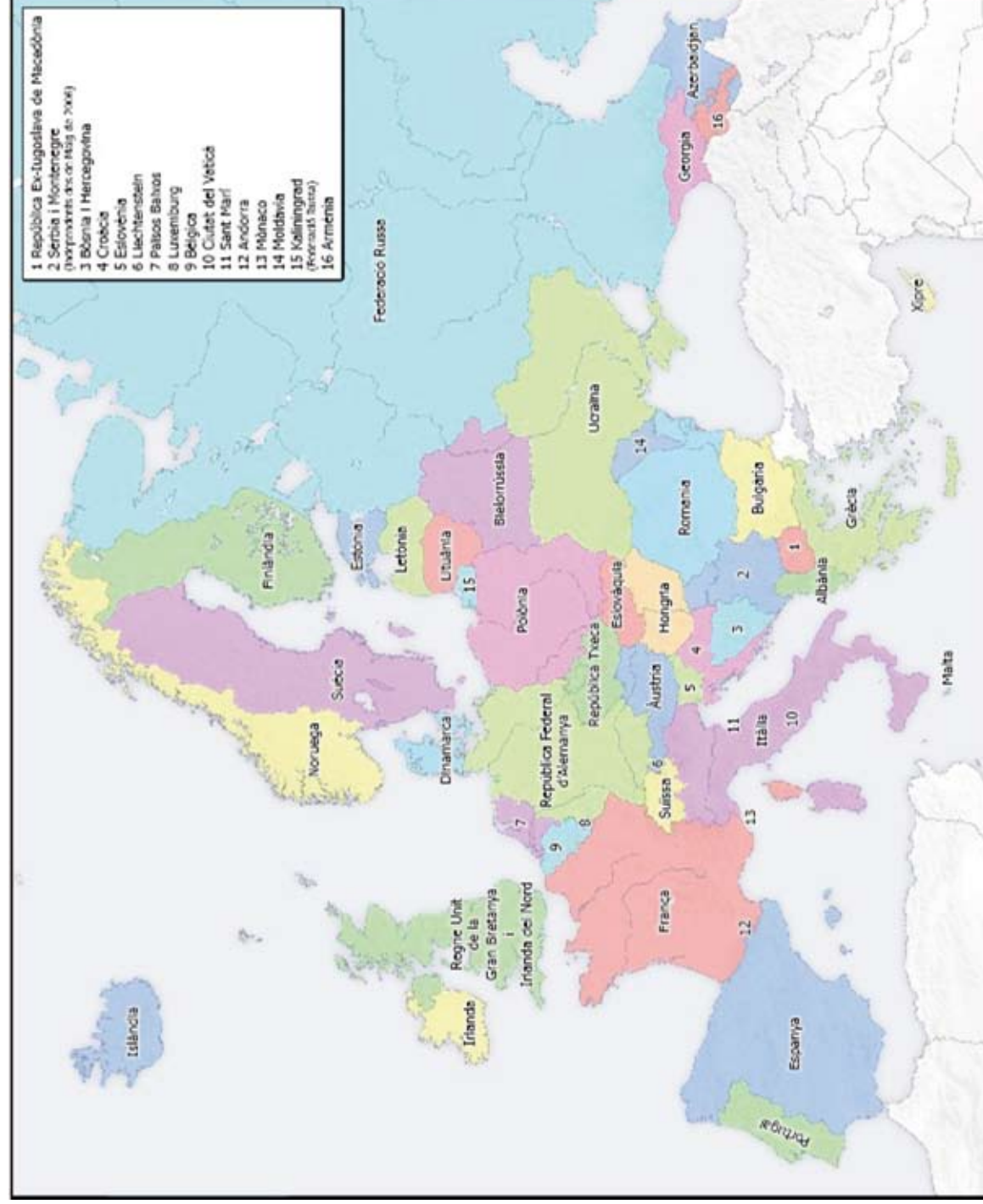
(George Catlett Marshall)

Alumne/a: _____

Data: _____

Localitza en aquest mapa Bòsnia i Hercegovina, i Sarajevo.

Marca la zona del conflicte dels Balcans.

Alumne/a: _____ Data: _____

Enganxa els retalls de diaris, revistes, imatges que hagi trobat per internet, on es vegi la violència i les conseqüències de la guerra i explica el que hi veus.

Alumne/a: _____ Data: _____

Drets i deures dels infants (segons la Declaració Universal dels Drets de l'Infant, ONU, 1959)

- Les nenes no tenen menys drets que els nens i els nens no tenen menys drets que les nenes.
- Tenim el dret a ser feliços i el deure de fer feliços els altres.
- Ningú no ens pot maltractar per la raça o el color de la pell.
- Hem de respectar tothom, sigui quin sigui el seu color de pell o el seu origen.
- Tenim el dret de créixer en un lloc sa i el deure de conservar-lo net per a les persones que vindran després.
- Tenim el dret de viure amb els nostres pares i el deure de respectar-los i estimar-los.
- Tenim el dret d'anar a l'escola i triar la que ens agradi i el deure d'estudiar i de respectar tots els que hi van.
- Tothom té dret a les mateixes oportunitats i el deure d'aprofitar-les.
- Tenim el dret a rebre protecció mèdica i socors i el deure de socórrer la gent, sobretot la més gran.
- Tenim el dret a no ser esclavitzats i el deure de no ser cruels amb els altres.
- Tenim el dret a tenir un nom, un país i una llengua i el deure de respectar tots els noms i les llengües del món.
- Tenim el dret a no passar gana i el deure de menjar de tot i compartir amb els altres.
- Tenim el dret a tenir una casa i l'obligació de respectar no tan sols casa nostra, sinó també la dels altres.
- Tenim dret a passar-nos-ho bé i el deure d'alegrar la vida a les persones que ens envolten.
- Tenim el dret a no ser marginats pels nostres impediments físics ni psíquics i el deure d'acceptar, ajudar i no maltractar els qui en tenen.
- Tenim el dret a viure en la pau i el deure de solucionar els problemes sense barallar-nos.

CEIP Riu Clar. 6è Primària. Curs 2008-2009

CONTINGUTS

- Participació activa i col·laborativa en situacions comunicatives referides a expressió oral d'opinions, idees, emocions i vivències personals relacionades amb imatges i objectes, tot respectant les normes d'interacció oral.
- Interacció, comprensió i expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals relacionats amb el tema que es treballarà.
- Lectura silenciosa, en veu alta i comprensió de qualsevol suport (llibres, notícies) relacionat amb el tema treballat a classe.
- Recerca d'informació tant en eines informàtiques com en llibres o enciclopèdies.
- Realització de qualsevol tipus de text a partir de diferents suports: imatges, quadres, fotografies...
- Identificació dels trets principals de l'espai geogràfic d'Europa i elaboració de mapes.
- Valoració dels drets i deures dels ciutadans i del paper individual i col·lectiu en la construcció d'un món més just i equitatiu.
- Anàlisi, valoració i respecte dels elements del patrimoni cultural, com a signes d'identitat i cohesió social.
- Creació de missatges audiovisuals i plàstics per comunicar experiències, pensaments i emocions.
- Incorporació i utilització progressiva de les terminologies pròpies dels llenguatges artístics: collage, tècnica mixta, mural...
- Aplicació de conceptes geomètrics i nocions d'àrea i de mesura a problemes de la vida diària i de l'entorn.

OBJECTIUS

- Participar expressant idees, opinions i vivències personals referents a l'obra *Homenatge a Sarajevo*.
- Comprendre la informació oral, escrita i audiovisual que prèviament s'ha buscat en les diferents eines informàtiques, llibres o enciclopèdies.
- Llegir i comprendre escrits relacionats amb el tema de la guerra dels Balcans i sobre la Declaració dels Drets Humans.
- Elaborar petits escrits a partir del treball realitzat en comú.
- Identificar espais determinats en un mapa d'Europa.
- Crear individualment o en petits grups un mural alternatiu.
- Aplicar els conceptes geomètrics i nocions d'àrea i mesura a l'obra de Jaume Solé.

(a C.S. es treballaran totes les competències)

ACTIVITATS

Àrea de llengua. Relacionem art i llengua

1. Ens trobem amb alumnes de cicle superior, tant de 5è com de 6è. Abans de començar a dir res, es reparteix a cada alumne l'obra de Jaume Solé, en un suport visual mida D-4. Mentre observen l'obra, realitzar una pluja d'idees.
2. Anotar les idees i entre tots intentar extreure un significat de l'obra.
3. Tenint "un possible significat" de l'obra, donar a conèixer als alumnes l'autor Jaume Solé i la seva biografia. Fent especial esment al fet de ser un artista de la zona, proper a nosaltres. Donar a conèixer el títol i el significat de l'obra.
Es correspon amb el que s'ha extret entre tots a classe?
4. Fer un petit escrit individual en què s'expliqui el significat de l'obra, aprofitant per donar a conèixer el vocabulari específic.
5. Lectura col·lectiva de l'obra *El diari de Zlata*, el diari de la Zlata Filipovic, una nena de Bòsnia i Hercegovina que amb 12 anys ens explica el dia a dia a Sarajevo durant la terrorífica guerra (lectura recomanada per acostar d'una manera més propera als alumnes uns fets prou durs).
6. Lectura i comprensió de frases i poemes sobre la pau (**Fitxa 3A**).

Àrea de coneixement del medi natural i social. Relacionem l'art amb el nostre entorn

1. Buscar informació sobre l'autor, Jaume Solé, i sobre la guerra als Balcans (treball interdisciplinari amb l'aula d'informàtica, educació per al desenvolupament personal i ciutadania i l'àrea de llengua).
2. A partir de la informació trobada, fer una pluja d'idees anotant les característiques més rellevant de la guerra.
3. Identificar al mapa d'Europa on es troba Bòsnia i Hercegovina, Sarajevo i els Balcans (**Fitxa 3B**).
4. A partir del llibre *Els drets i deures dels éssers humans* (Mercè Arànega, Ed. Edebé), reflexionar sobre el que va passar en aquesta guerra. Realitzar la fitxa "Els drets humans" (**Fitxa 3C**).
5. Podria l'obra de Jaume Solé representar altres guerres o altres conflictes? Realitza la fitxa (**Fitxa 3D**).
6. Les guerres solucionen els problemes? Realitza la fitxa.

Àrea d'educació artística

Després de les activitats realitzades a la resta d'àrees sobre l'obra Homenatge a Sarajevo, en aquesta àrea intentarem apropar els alumnes a l'obra amb un treball d'observació i lectura d'imatges.

En el Museu, els alumnes podran gaudir de l'obra original, investigar i descobrir les possibilitats expressives, creatives i comunicatives dels diferents elements d'aquest llenguatge.

1. Preparació d'un mural sobre la pau. Podem aprofitar la data del 30 de gener, que és el Dia Internacional de la Pau.
L'obra de Jaume Solé està formada per 21 peces; a l'escola disposarem d'una reproducció que dividirem per tal de repartir un fragment a cada alumne o, en el cas de no disposar de prou peces, realitzarem petits grups.
Amb el fragment que els pertoqui, hauran d'intentar pensar com l'autor i realitzar, de manera convencional o transgressora, sobre un full DIN-A4 la seva obra personal. La idea és dibuixar, pintar, enganxar objectes, formes, que representin tot el contrari del fragment de la reproducció que te cadascú.
Una vegada acabades les peces, es poden col·locar igual que ho va fer Jaume Solé a la seva obra, una al costat de l'altra.
2. Al Museu, després d'observar l'obra original i afavorir les reaccions espontànies, comentaris i lectura personal del alumnes, realitzarem la presentació de l'obra tot explicant les seves característiques principals, procés d'elaboració, curiositats o anècdotes.
3. Relacionar imatges amb l'obra, tant de tema bèl·lic com d'altres (veure imatges llibre).
Pluja d'imatges i comentari posterior.
4. Observar altres obres del món de l'art que parlen de temes com Homenatge a Sarajevo.
Ex.: Los desastres de la guerra de Goya o el Guernica de Picasso.
- 5 Cada alumne serà artista per un dia i crearà la seva obra d'art sobre un tema que el preocupa o un problema, discussió o baralla que hagi tingut alguna vegada.
6. Comentaris sobre la cartel·la que es troba al costat de l'obra on explica la tècnica, el format i les dimensions.
7. Com es podria mesurar aquesta obra? Si l'obra mesura 180 cm x 420 cm i té 21 compartiments quadrats de la mateixa mida, quant mesura cadascun dels costats d'aquestes peces?
8. Explicar la forma d'aquesta obra.

Alumne/a: _____

Data: _____

**La guerra que vindrà
no és la primera. Abans
va haver-hi altres guerres.**

**Quan la darrera va acabar
hi havia vencedors i vençuts.**

**Entre els vençuts el poble
passava fam. Entre els vencedors
el poble passava fam també.**

(Bertolt Brecht)

**Pau no vol dir estar en un lloc sense sorolls,
sense problemes, sense treballs durs o sense
dolor.**

**Pau vol dir que, tot i estar entre aquestes coses,
hem de tenir calma i tranquil·litat dins el nostre cor.**

Aquest és el veritable significat de la pau.

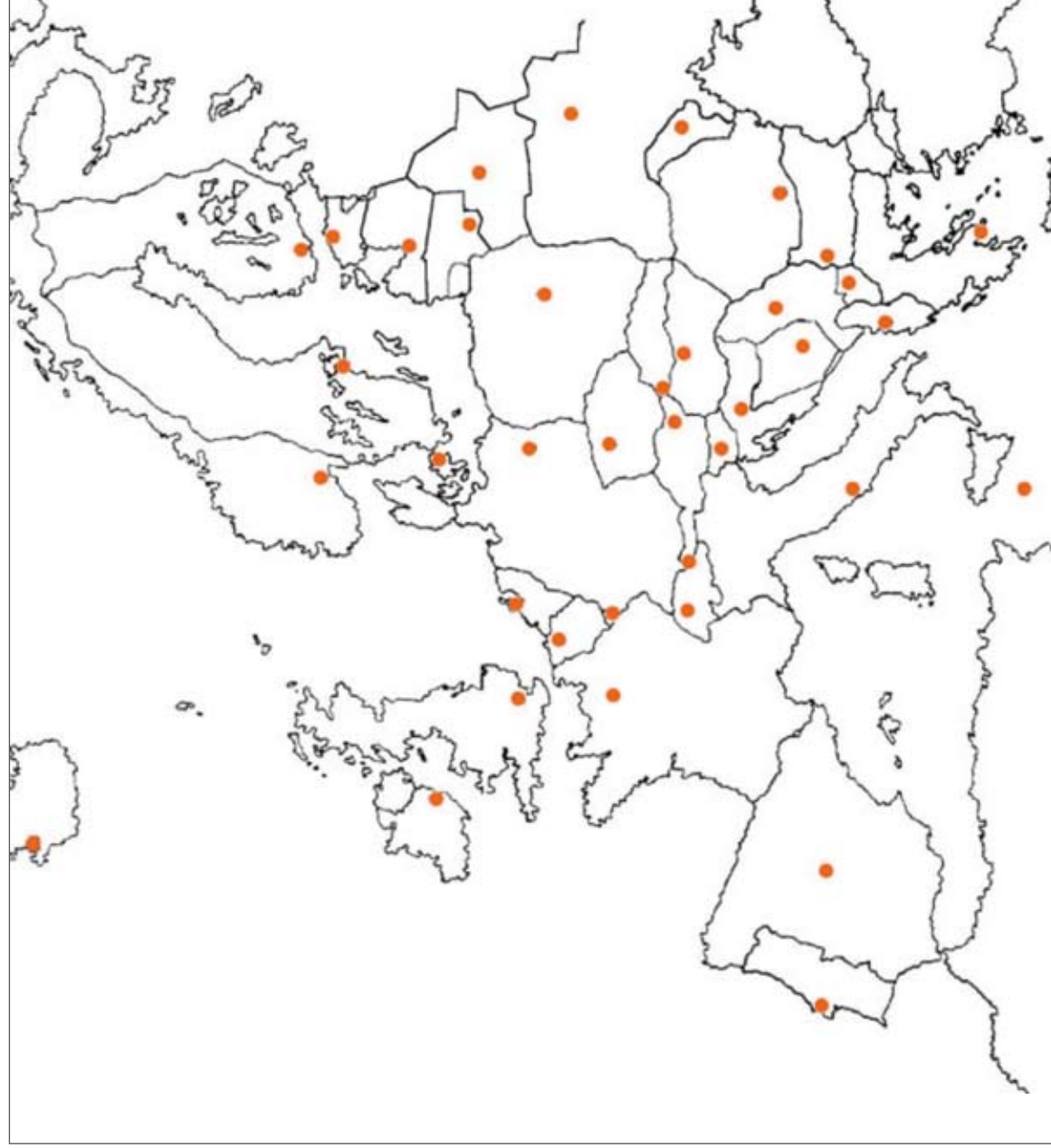
(Autor desconegut)

Pots explicar aquest poema i aquesta frase?

Alumne/a: _____

Data: _____

MAPA D'EUROPA POLITICA

Busca i marca on es troba
Bòsnia i Hercegovina.

Marca on es troben els Balcans.
Intenta marcar on es troba
Sarajevo.

Alumne/a: _____ Data: _____

ELS DRETS I ELS DEURES DELS ÉSSERS HUMANS

Marca quins d'aquests drets i deures no es van respectar a la guerra dels Balcans.

- Tenim dret a viure en un món segur, sense guerres ni violència.
- Tenim el deure de respectar la justícia.
- Tenim el dret de conservar la nostra intimitat.
- Tenim el deure de tolerar les diferents creences dels altres.
- Tenim el dret de ser atesos en cas de malaltia.
- Tenim dret a no passar gana ni fred.
- Tenim dret a la vida.
- Tenim dret a ajudar a les dones que han de tenir un fill.

Quins drets i deures dels que no es van respectar representa Jaume Solé a la seva obra?

Alumne/a: _____ Data: _____

Busca a qualsevol diari de la teva localitat alguna notícia bèl·lica i comenta-la a la classe. Retalla-la i enganxa-la.

Pensa i digues si l'obra de Jaume Solé podria representar aquest conflicte. I a altres guerres?

LA VISITA AL MAMT

El Museu d'Art Modern de Tarragona us presenta una nova proposta pedagògica, a partir de la seva col·lecció permanent. Hem seleccionat l'obra de l'artista plàstic Jaume Solé *Homenatge a Sarajevo* per tal d'aprofundir en el seu coneixement, procediment d'execució i conceptes.

La metodologia de treball es basa en l'observació directa de l'obra en el seu espai expositiu, establint les diferents pautes de treball i la planificació de la visita conjuntament amb els docents. Treballarem els aspectes formals i tècnics, així com el concepte de l'obra, en funció del nivell de cada grup, i ens aproparem a la figura de l'artista per afavorir el diàleg entre la seva obra i les diferents tipologies d'alumnes.

Per tal de poder treballar amb els grups, demanem, com és habitual, la col·laboració dels docents.

La visita consta de tres parts:

Abans de la visita al Museu. Per facilitar-vos la tasca, us lliurarem el dossier pedagògic *Homenatge a Sarajevo. Jaume Solé* amb la finalitat que els alumnes s'hi familiaritzin i puguin treballar-hi durant uns dies a l'escola.

És bàsica la reunió prèvia entre el professor/a i el Museu, per planificar la visita, així com el treball posterior a l'aula, per tal d'arribar al nostre objectiu: assolir el concepte global de l'obra.

La visita. S'establiran grups, com a màxim, de 25 alumnes. Farem una introducció a l'espai expositiu, parlarem del significat del Museu com a contenidor de les obres i després passarem a la sala del museu on s'establiran les diverses pautes per treballar l'obra amb les educadores del Museu.

Activitats posteriors a la visita. Realitzar un treball a l'aula una vegada els alumnes han observat i treballat l'obra al Museu.

EDUCACIÓ INFANTIL 1r i 2n CICLE DE PRIMÀRIA

Observarem l'obra *Homenatge a Sarajevo* dividida en 21 peces. Explicarem com ha fet l'obra l'artista i analitzarem cada part. Identificarem els objectes i elements que la conformen. Relacionarem cada part de l'obra amb una paraula que ens suggereixin les imatges.

Parlarem de com el paisatge pot ser destruït per causes naturals o humanes, com incendis, inundacions, guerres, etc.

Observarem imatges que mostrin terres àrides, desolades, ermes, i les confrontarem amb natures vives: boscos, vegetació, flors, rius, llacs, etc. I ens farem les preguntes següents:

- Quins sentiments ens produeixen les imatges?
- Podem fer alguna cosa per evitar el deteriorament de la terra i del paisatge?

Dialogarem amb el grup sobre els diferents paisatges que coneixen.

Quins paisatges t'agraden i quins et desagraden?

Quins colors utilitzaries per pintar un paisatge sec i malmès? I per pintar-ne un que estigués ple de vida?

Activitats

Material necessari

- Fulls
- Llapis
- Colors
- Tisoires
- Paper o cartró d'1 m x 1 m. Per al suport
- Cola

A partir del diàleg establert amb els alumnes, proposem un exercici on podran mostrar com realitzarien un paisatge malmès i un de ple de vida.

També disposaran els alumnes de diverses siluetes com: arbres secs i arbres vius, cases derruïdes i cases senceres, etc. Els alumnes hauran de pintar aquestes siluetes i posteriorment les enganxaran sobre dos suports diferents per tal de compondre dos tipus de paisatges diferents.

CICLE SUPERIOR I 1r CICLE DE SECUNDÀRIA

Observarem l'obra *Homenatge a Sarajevo* dividida en 21 peces. Analitzarem cada part del quadre i identificarem els elements que la conformen. Relacionarem cada part del quadre amb una paraula que ens suggereixin les imatges.

Parlarem de com el paisatge pot ser destruït per causes naturals o humanes, com incendis, inundacions, guerres, etc.

Observarem imatges que mostrin terres àrides, desolades, ermes, i les confrontarem amb natures vives: boscos, vegetació, flors, rius, llacs, etc. I ens farem les preguntes següents:

- Quins sentiments ens produeixen les imatges?
- Què podríem fer per evitar una guerra?

Dialogarem amb el grup sobre el perquè de les guerres al món, de tot allò que comporta una guerra, com la fam, la mort, les ferides, la falta d'escoles, d'hospitals, etc., i reflexionarem sobre el contrast existent entre el concepte de la guerra i la pau.

Activitats

Material necessari

- Paper o cartró d'1 m x 1,5 m. Per al suport
- Imatges de revistes
- Colors
- Objectes que els alumnes poden portar de casa (ex.: peces de roba).
- Tisoires
- Colors
- Cola

Amb tot el grup experimentarem diverses tècniques artístiques, com la fotografia, collage, pintura, dibuix, ready-made, i ho aplicarem a l'hora de realitzar l'activitat.

Sobre una superfície de paper o cartró realitzarem un mural que representi un paisatge desolat. Ens fixarem en el llenguatge plàstic que utilitza Jaume Solé per parlar-nos sobre la guerra i a partir d'aquí els alumnes crearan el seu llenguatge plàstic per definir la seva obra.

2n CICLE DE SECUNDÀRIA, BATXILLERAT I CICLES FORMATIUS

Observarem l'obra *Homenatge a Sarajevo* dividida en 21 peces. Analitzarem cada part del quadre, i identificarem els elements que la conformen. Relacionarem cada part del quadre amb una paraula que ens suggereixin les imatges.

Parlarem de com el paisatge pot ser destruït per causes naturals o humanes, com incendis, inundacions, guerres, etc.

Observarem imatges que mostrin terres àrides, desolades, ermes, i les confrontarem amb natures vives: boscos, vegetació, flors, rius, llacs, etc. I ens farem les preguntes següents:

- Quins sentiments ens produeixen les imatges?
- Què podríem fer per evitar una guerra?

Dialogarem amb el grup sobre el perquè de les guerres al món, de tot allò que comporta una guerra, com la fam, la mort, les ferides, la falta d'escoles, d'hospitals, etc., i reflexionarem sobre el contrast existent entre el concepte de la guerra i la pau.

Activitats

Material necessari

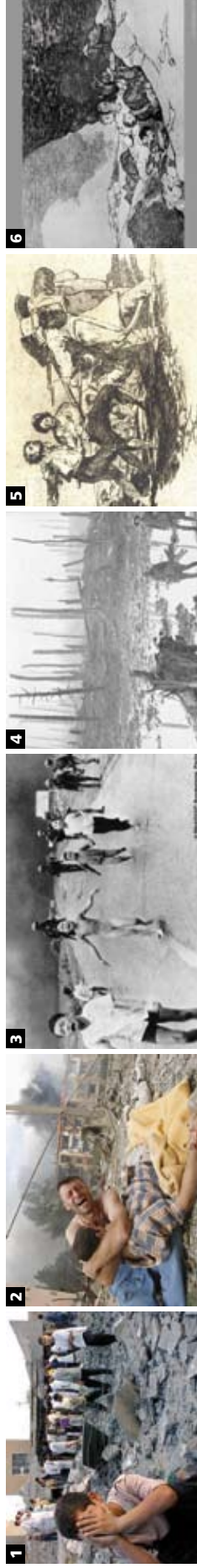
- Paper o cartró de 1 x 1'5 m. Per al suport
- Imatges de revistes
- Colors
- Objectes que els alumnes poden portar de casa (ex: peces de roba)
- Tisoires
- Colors
- Cola

Realitzarem un treball individual a partir d'unes fitxes (4a, 4b). És important que els alumnes reflexionin i facin ús de l'escriptura per posar en ordre els seus pensaments.

Finalment, realitzarem un mural que mostri el contrast que pot existir entre un paisatge de la guerra i un paisatge de la pau. Buscarem imatges, afegirem frases, enganxarem objectes i dibuixarem totes aquelles imatges que ens suggereixin la pau o la guerra. Obtindrem una única obra composta per dues parts, que esdevinguin contràries, antagonistes.

Alumne/a: _____ Data: _____

Observa les fotografies i contesta aquestes preguntes:

Fotografies de conflictes bèl·lics com els d'Iraq (1, 2), Vietnam (3) o la II Guerra Mundial (4). Representació de la guerra per Francisco Goya a *Los desastres de la guerra* (5, 6).

Com descriuries el sentiment/l'expressió de les persones que veus a les imatges?

Com és el paisatge que hi ha fotografiat o dibuixat?

Si molta gent odia la guerra, com és que hi ha guerres? Què passa?

Creus que les guerres solucionen els problemes?

Alumne/a: _____ Data: _____

Fixa't en el que representen cadascun dels objectes presents a l'obra *Homenatge a Sarajevo*.

MORT	TRISTESA	ABÚS DE PODER	FALTA DE VIVENDA	DOLOR	TANCAMENT	SET
OPRESSIÓ	FAM	FRONTERES	POR	TRETS	ARMES	PROHIBICIONS
ASSASSINAT	VIOLÈNCIA	VIOLACIÓ	DESTRUCCIÓ	INJUSTÍCIA	FOSCOR	SANG

Escriu una paraula o dibuixa a cada casella, tot expressant el contrari de l'anterior.

Vocabulari

Cartel·la Peça, sovint fixada a una paret, que aporta certa informació de l'obra que acompanya.

Collage (derivat del francès *coller*: enganxar). Tècnica on s'enganxen elements reals com fulles de diaris, mostres de fusta, cordes, sorra... De vegades es combina amb la pintura.

Encolada Preparació amb cola de diverses peces que s'han de manipular de cop.

Grafit És un missatge escrit o una imatge pintada, o una barreja d'ambdues, generalment emprant pots de pintura amb aerosol i sobre un lloc visible pels vianants, com panys de paret, portes o monuments. Pot tenir una motivació de protesta política o social, motivacions artístiques o simplement d'afirmació personal.

Kufia Mocador tradicional àrab; el color vermell o negre varia en funció de la regió.

Modelatge Afegiment de material plàstic o mal·leable (cera, argila, estuc, guix) en la representació d'una imatge en tres dimensions.

Mural Decoració pictòrica realitzada directament sobre el mur o sobre taules o llenços adherits als murs.

Retaule Obra arquitectònica, amb escultures, pintures, de tema bàsicament religiós i històric, que normalment compon la decoració d'un altar.

Ready-made o *art trobat*. Tècnica que es basa en objectes que poden ser naturals o manufacturats, exposats tal com són o lleugerament modificats. El fet de ser designats amb un títol i exposats en un àmbit artístic els dóna un nou significat.

Tècnica mixta Ús de dues o més tècniques en una pintura.

Volum Grandària d'una porció limitada d'espai.

Esdeveniments històrics i personatges

Brecht, Bertolt Poeta i autor dramàtic alemany (1898-1956).

Catlett Marshall, George (Uniontown, Pennsilvània, EUA 1880 – Washington DC 1959). Militar i polític nord-americà, cap de l'Estat Major durant la Segona Guerra Mundial i Secretari d'Estat nord-americà. El 1953 fou guardonat amb el Premi Nobel de la Pau gràcies al desenvolupament del Pla Marshall, un pla d'ajuda econòmica per a setze països europeus devastats per la Guerra Mundial.

Gandhi, Mahatma (Porbandar 1869 - Delhi 1948). Pensador i líder del nacionalisme indi. És la personalitat indígena més rellevant de la història índia contemporània. El 30 de gener se celebra el Dia Escolar de la No-Violència i la Pau (DENIP) en record de Gandhi.

Goya y Lucientes, Francisco José de (Fuendetodos, 30 de març del 1746 – Bordeus, 15 d'abril del 1828). va ser un pintor i gravador espanyol.

Guerra dels Balcans Sèrie de conflictes violents al territori de l'antiga Iugoslàvia que varen tenir lloc entre 1991 i 2001. Conflictes ètnics entre els pobles de l'antiga Iugoslàvia, principalment entre els serbis, d'una banda, i croats, bosnians o albanesos, de l'altra; però també entre bosnians i croats a Bòsnia i macedonis i albanesos a la República de Macedònia.

Guerra a Bòsnia Conflicte civil armat a l'antiga república iugoslava de Bòsnia i Hercegovina, que va durar del 6 d'abril del 1992 al 14 de setembre del 1995.

Guerra de la Independència Espanyola o Guerra del Francès o Guerra Peninsular Conflicte bèl·lic entre Espanya i el Primer Imperi Francès que s'inicia el 1808 amb l'entrada de les tropes napoleòniques, i que conclou el 1814, amb el retorn de Ferran VII d'Espanya al poder.

Los desastres de la guerra Sèrie de 82 gravats del pintor espanyol Francisco de Goya, realitzada entre els anys 1810 i 1815.

L'horror de la guerra es mostra especialment cru i penetrant. Les estampes detallen les crueltats comeses a la Guerra de la Independència Espanyola.

Ruiz Picasso, Pablo (Màlaga, 25 d'octubre del 1881 – Mougins, França, 8 d'abril del 1973). Conegut com Pablo Picasso, va ser pintor, escultor i creador, juntament amb Georges Braque i Juan Gris, del moviment cubista.

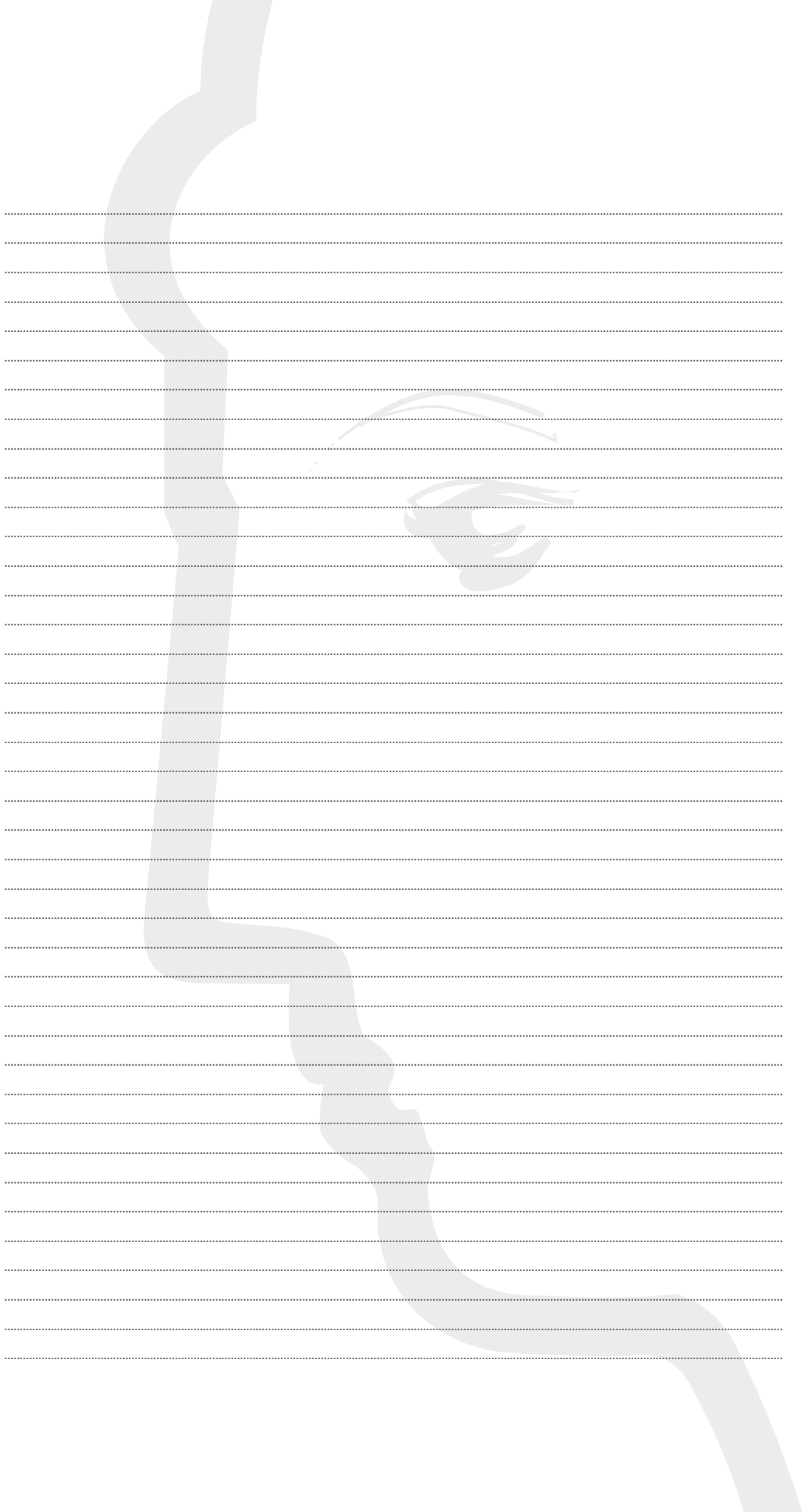
Sarajevo Ciutat més gran i capital de Bòsnia i Hercegovina. La ciutat està considerada com una de les ciutats més importants dels Balcans i la seva història és particularment rica des que va ser creada pels otomans el 1461.

Bibliografia

- ARÀNEGA, Mercè. *Els drets i deures dels éssers humans*. Barcelona: Edebé, 2002.
- ARÀNEGA, Mercè. *Els drets i deures dels infants*. Barcelona: Edebé, 2002.
- BAZÁN, José de; *Jo, un nen de la guerra*. Andorra la Vella: Andorra, 2008.
- BOLINCHES, Antoni. *El petit llibre de la Pau*. Barcelona: Pòrtic, 2004.
- Deconstruir la guerra*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació / Departament d'Educació. Col·lecció Apunts de Pau i Drets Humans, 2008.
- FILIPOVIC, Zlata; *El diario de Zlata*. Madrid: El País / Aguilar, 1994.
- FRANK, Ana. *El Diario de Ana Frank*. Barcelona: DeBolsillo, 2007.
- "La didàctica als museus", a *Revista Guix* (Barcelona), 300 (desembre 2003).
- LABBÉ, Brigitte; PUECH, Michel. *La guerra i la Pau*. Barcelona: Ed. Cruïlla. Col·lecció Pensa-hi, 2001.
- LABBÉ, Brigitte; PUECH, Michel. *La violència i la no-violència*. Barcelona: Cruïlla. Col·lecció Pensa-hi, 2004.
- MIRALLES, Francesc. *Jaume Solé. Compromís amb el compromís*. Barcelona: Diputació de Tarragona. Museu d'Art Modern, 2002.
- PUIG, Arnau; XIRINACS, Olga; ARITZETA, Margarida. *Jaume Solé*. Barcelona: Arte Omega Edicions, 1999.
- SALCEDO MILIANI, A. *Jaume Solé. L'omnipresència de l'home*. Diputació de Tarragona, 2005.

Lectures recomanades

- ARÀNEGA, Mercè. *Els drets i deures dels éssers humans*. Barcelona: Edebé, 2002.
- FILIPOVIC, Zlata; *El diario de Zlata*. Madrid: El País / Aguilar, 1994.
- LABBÉ, Brigitte; PUECH, Michel. *La guerra i la Pau*. Barcelona: Ed. Cruïlla. Col·lecció Pensa-hi, 2001.
- LABBÉ, Brigitte; PUECH, Michel. *La violència i la no-violència*. Barcelona: Cruïlla. Col·lecció Pensa-hi, 2004.
- BAZÁN, José de; *Jo, un nen de la guerra*. Andorra la Vella: Andorra, 2008.
- FRANK, Ana. *El Diario de Ana Frank*. Barcelona: DeBolsillo, 2007.

Direcció i coordinació

Museu d'Art Modern de la Diputació de Tarragona / MAMT Pedagògic
Santa Anna, 8 - 43003 Tarragona
Tel. 977 235 032 - Fax 977 235 137
mamt@dipta.cat
www.altanet.org/MAMT

Treball de M. José Carrión. Alumna de Pràctiques Externes d'Història de l'Art de la URV

Horari

dimarts a divendres: de 10 a 20 h
dissabte: de 10 a 15 h i de 17 a 20 h
diumenges i festius: d'11 a 14 h
(dilluns tancat)

Servei pedagògic

Visites concertades
Tel. 977 235 032
<http://MAMTpedagogic.altanet.org>

Fotografies de l'artista i de l'obra

Diputació de Tarragona. Arxiu Fotogràfic MAMT
Alberich fotògrafs

Disseny i maquetació

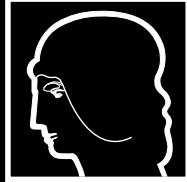
Pau Gavaldà

Impressió

AG Ediciones, s.l.

DL. T-1.070-2009

M V S E V

D'ART
MODERN
TARRAGONA